

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו שבת פרשת ויקה"פ - ההודש תשע"ג לפ"ק

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויען - גליון תשמ"ז

בסעודה שלישית

שבת שבע ברכות

של החתן הרב אברהם ברוך באב"ד שליט"א
חתן הרה"ג רבי אהרן ישעי' ראזנער שליט"א - חדב"ץ

נשיאים מה עלינו לעשות, הביאו את אבני השהם וגו', לכך התנדבו בחנוכת המזבח תחלה. ולפי שנתעצלו מתחלה נחסרה אות משמם והנשאם כתיב (במדב"ר יב-טז) ע"כ. ויש להבין הלא זריזין מקדימין למצות, ואיך התאחרו עד שהשלימו כבר הציבור את הכל. וגם למה נחסרה אות יו"ד דייקא משמם.

א) ויביאו את המשכן אל משה וגו' (לט-לג). וברש"י שלא היו יכולין להקימו, ולפי שלא עשה משה שום מלאכה במשכן, הניח לו הקדוש ברוך הוא הקמתו, שלא היה יכול להקימו שום אדם מחמת כובד הקרשים שאין כח באדם לזקפן, ומשה העמידו. אמר משה לפני הקדוש ברוך הוא איך אפשר הקמתו על ידי אדם, אמר לו עסוק אתה בידך, נראה כמקימו והוא נוקף וקם מאליו ע"כ. ובמדרש (תנחומא פקודי יא) איתא, ולמה לא היו יכולין להעמידו, אלא שהיה משה מיצר על שלא נשתתף הוא עמהן במלאכת המשכן, כיצד, הנדבה ניתנה על ידי ישראל, והמלאכה נעשית על ידי בצלאל ואהליאב וחכמי לב, ולפי שהיה משה מיצר, העלים הקב"ה מהם ולא היו יכולין להעמידו וכו', ואיני כותב לו הקמה אלא על ידך שנאמר ויקם משה את המשכן (מ"ח) ע"כ. והיא פליאה שלא נתן משה נדבה להמשכן כמו כל ישראל. וגם אי נימא שלא נצטוה משה בעצמו ליתן, אלא לאמור דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה (כה-ב), מכל מקום למה לא נתן תרומתו כמו שאינו מצווה ועושה.

והמלאכה היתה דים לכל המלאכה לעשות אותה והותר (לז-י). ברש"י מלאכת ההבאה היתה דים של עושי המשכן, לכל המלאכה של משכן, לעשות אותה ולהותר ע"כ. ויש להבין למה קרא מה שנשאר בשם 'הותר', הלא בדבר שבקדושה מתאים יותר לשון שיריים, כגון שיירי מנחה או שיירי הדם, וכן קורין לשיריים של אכילת צדיק, לא כן 'ותר' קורין לדבר שנפסל בשירותו, כמו קרבן לאחר זמנו שנפסל קורין נותר.

ובמדרש (שמו"ר נא-ב) נכנס משה אצל בצלאל ראה שהותר מן המשכן, אמר לפני הקב"ה רבון העולם עשינו את מלאכת המשכן והותרנו, מה נעשה בנותר. אמר לו לך ועשה בהם משכן לעדות ע"כ. וכתוב בפירוש מהרז"ו שצוה לו לעשות ממנו בית המדרש לתורה ולתפלה, חוץ מהקמת המשכן ע"ש. וצריך ביאור השאלה מה נעשה בנותר, הלא יכולין להשאירו להקדש בדק הבית, לעשות ממנו צורכי הבית במשך הימים.

ב) והנשיאים הביאו את אבני השהם ואת אבני המלואים לאפוד ולחשן (לה-כו). וברש"י שבמלאכת המשכן לא התנדבו הנשיאים בתחלה, אלא כך אמרו נשיאים יתנדבו עבור מה שמתנדבין ומה שמחסרין אנו משלימין אותו, כיון שהשלימו עבור את הכל שנאמר והמלאכה היתה דים, אמרו

ג מה שאמרו, שלא יכלו להקימו מחמת כובד הקרשים, וגם משה לא היה יכול להקימו, עד שה' זקפו והעמידו מאליו, צריך ביאור, הלא משה גבור היה (נדריים לח.), ואיך לא היה יכול להעמידו. ומה גם שפרקו המשכן בכל המסעות ושוב העמידו אותו, ולא מצינו שנצרכו נסים להקמתו.

וואולי יש לומר בטעם שלא השתתף משה בנדבת המשכן, כי תרומת המשכן היתה הציווי רק על אותן י"ג דברים המפורשים בפרשה, וזאת התרומה אשר תקחו מאתם זהב וכסף ונחושת ותכלת וגו' (כה-ג), דוקא אותן הדברים עצמן, ולא שיתנו שוה כסף למכור ולקנות אותן הדברים כמו שאר נדבת בדק הבית, כי אם כל אשר נמצא אתו זהב וכסף ממש ושאר הדברים, וכדכתיב (לד-כד) וכל אשר נמצא אתו עצי שטים וגו' (ועיין בזה בפנים יפות ריש פרשת תרומה עה"פ וזאת התרומה). ויתכן לומר כי ישראל היו להם י"ג דברים אלו, מביזת מצרים, הן ממה ששאלו איש מאת רעהו, והן מביזת הים. אמנם משה לא היה בשיעבוד ולא נצטוו לשאול איש מאת רעהו. וחכם לב יקח מצות (משלי יח), שכל ישראל היו עסוקין בכסף וזהב, ומשה היה עסוק בעצמות יוסף שנאמר (שמות יג-ט) ויקח משה את עצמות יוסף עמו (שמו"ר כ-ט). ולא נתעשר משה אלא מפסולתן של לוחות, שנאמר (שם לד-א) פסל לך שני לוחות אבנים, וברש"י הראהו מחצב סנפרינין מתוך אהלו, ואמר לו הפסולת יהיה שלך, ומזה נתעשר משה הרבה (ויק"ר לב-ב). ואבנים כאלו לא הוצרכו לעשיית המשכן, על כן לא עלה בידו להשתתף בנדבות המשכן].

אך הענין הוא, כי לא הבית הגשמי הוא מדור השכינה, אלא גדול האהבה של כנסת ישראל והשתוקקותם שישרה ה' שכינתו ביניהם, ממשיך שכינתו למטה. וזה מתבטא במה שנתן כל אחד הדברים הקרובים ביותר ללבו, כספו וזהבו וכו', אשר חביבים להאדם כנפשו, וישנם שחביבים עליהם עוד יותר מגופם (ברכות סא), והם נותנים כל זה עבור בית ה', הרי זה מורה באצבע כי אהבתם לה' עולה יותר מאהבת כספם, אהבה זו המשיכה השראת השכינה למטה, ואין ה' שורה בבית הגשמי, אלא בחלק הרוחני המונח בפנימיותו של עצים הללו.

וזהו שאומר הכתוב, אפריון עשה לו המלך שלמה מעצי הלבנון, עמודיו עשה כסף, רפידתו זהב וכו', ולכאורה תקשה וכי זהו אפריון לה', דברים חומריים וגשמיים, שבהם ישרה שכינתו, אתמהה. ועל זה בא כמשיב, שלא בהבית של עצים וכסף וזהב שורה ה', אלא 'תוכו רצוף אהבה מבנות ירושלים', בתוך תוכו בפנימיותו של נדבות הללו מונח אוצר של אהבה שיש בין ישראל לקונם, ועשו לי מקדש ושכנתי 'בתוכם' (כה-ח), בהפנימות שמונח בתוכו שם שורה השכינה. ולכן ועשו לי מקדש, לי לשמי, ויקחו לי תרומה, לי לשמי, כי אם חסר הנקודה הרוחני שבתוכו, אז הכסף והזהב לא ימשיכו השראת שכינתו, רק כאשר תוכו תהיה רצוף אהבה מבנות ירושלים.

ג מה שאמרו, שלא יכלו להקימו מחמת כובד הקרשים, וגם משה לא היה יכול להקימו, עד שה' זקפו והעמידו מאליו, צריך ביאור, הלא משה גבור היה (נדריים לח.), ואיך לא היה יכול להעמידו. ומה גם שפרקו המשכן בכל המסעות ושוב העמידו אותו, ולא מצינו שנצרכו נסים להקמתו.

וואולי יש לומר בטעם שלא השתתף משה בנדבת המשכן, כי תרומת המשכן היתה הציווי רק על אותן י"ג דברים המפורשים בפרשה, וזאת התרומה אשר תקחו מאתם זהב וכסף ונחושת ותכלת וגו' (כה-ג), דוקא אותן הדברים עצמן, ולא שיתנו שוה כסף למכור ולקנות אותן הדברים כמו שאר נדבת בדק הבית, כי אם כל אשר נמצא אתו זהב וכסף ממש ושאר הדברים, וכדכתיב (לד-כד) וכל אשר נמצא אתו עצי שטים וגו' (ועיין בזה בפנים יפות ריש פרשת תרומה עה"פ וזאת התרומה). ויתכן לומר כי ישראל היו להם י"ג דברים אלו, מביזת מצרים, הן ממה ששאלו איש מאת רעהו, והן מביזת הים. אמנם משה לא היה בשיעבוד ולא נצטוו לשאול איש מאת רעהו. וחכם לב יקח מצות (משלי יח), שכל ישראל היו עסוקין בכסף וזהב, ומשה היה עסוק בעצמות יוסף שנאמר (שמות יג-ט) ויקח משה את עצמות יוסף עמו (שמו"ר כ-ט). ולא נתעשר משה אלא מפסולתן של לוחות, שנאמר (שם לד-א) פסל לך שני לוחות אבנים, וברש"י הראהו מחצב סנפרינין מתוך אהלו, ואמר לו הפסולת יהיה שלך, ומזה נתעשר משה הרבה (ויק"ר לב-ב). ואבנים כאלו לא הוצרכו לעשיית המשכן, על כן לא עלה בידו להשתתף בנדבות המשכן].

ונראה לבאר הענין, כי מצינו בשלמה המלך כאשר גמר בנין המקדש כתיב (מלכים א ח-יב) אז אמר שלמה, ה' אמר לשכון בערפל, בנה בניתי בית זבול לך, מכון לשבתך עולמים. ויש להבין הענין שה' אמר שישכון בערפל. וגם מהו כפל הלשון 'בנה בניתי בית זבול לך. אך הענין הוא, כי בכל דבר שבעולם יש חיציגוניות הדבר, וגם יש בו פנימיות. וכמו האדם שבחיציגוניותו הוא חומר בשר ודם, ובפנימיותו יש נפש חלק אלקי ממעל המחייבה. וכן בכל הבריאה יש בכל דבר ניצוץ אלקי המחייבה.

וכמו כן הוא בכל מצוה שהאדם עושה, כל אחד מניח תפלין ושומר שבת כראוי, מכל מקום בפנימיותו של המצוה יש מדריגות שונות לאין ערוך. הן בכוננת המצוה, שמכוין

וזהו שאמר שלמה המלך אחר שגמר בנין בית המקדש, ה' אמר לשכון בערפל, שאין ה' שוכן בהעצים והאבנים הנגלים, בהבנין שהוא לשם ולתפארת בחיצוניותו, אלא ה' שוכן בהפנימיות מה שמוסתר מעיני כל, וה' אומר לשכון 'בערפל', ולכן 'בנה בניתי' בית זבול לך, הבנין הזה נבנה בכפל, הן בחיצוניותו והן בפנימיותו, שתוכו רצוף אהבה, ועל כן הוא מוכשר להיות לך לבית זבול, מכון לשבתך עולמים, שבההעלם שבתוכו מוכן לך לשבת שם עולמים.

ואם כן אותן הנדבות שהיה חסר מהם הפנימיות, שלא היתה תרומתם בנדבת לבם כולו לשם שמים, מתוך אהבתם למקום, לא היה זאת ראוי לבוא לבית ה', ופיגול הוא לא ירצה שישרה בו שכינתו. ולכן נאמר בעושי המשכן, לחשוב מחשבות לעשות בזהב ובכסף וגו' (שמות לא-ד), שהשיגו לדעת המחשבות של הנותנים, ולהכיר אם ראוי נדבותם לבוא בית ה'. ואותן הנדבות שהיה חסר מהם פנימיותם ולא היו ראויים, היתה זאת 'נותר', ולא היו יכולים להמשיך השראת שכינתו בזה.

ובה נבין גם כן מה שלא יכלו להקים את המשכן מפני כבודו, כי האדם יראה לעינים וה' יראה ללבב (שמואל א טו-ט), וגם מלאכי השרת אין מכירים עומק תוכן פנימיות לב האדם ואהבתו ויראתו. ורק הקב"ה שהוא בוחן ובודק גנוי נסתרות, היוצר יחד לבם, רק הוא יודע נסתרות ותעלומות כל לב. ומצינו בגמרא (פסחים קט). וידי אדם מתחת כנפיהם (יחזקאל א-ח), ידו כתיב, זה ידו של הקב"ה שהיא פרושה תחת כנפי החיות, כדי לקבל בעלי תשובה, מפני מדת הדין [שמקטרגת ואומרת לא תקבלם, והוא מקבלם בסתר] ע"כ. והיינו כי המלאכים לא יכולים להשיג נסיונות בני אדם, ועומק שברון לב האדם אחר החטא, ולכן הם מקטריגים שאין בתשובתו כדי לכפר העון, אבל הקב"ה היודע תעלומות לב, פושט ידו מתחת כנפי החיות ומקבלם.

והרי מצינו גם במשה אוהבן של ישראל, כאשר נתגלה אליו ה' בסנה שילך לגאול את ישראל, אמר וכי אוציא את בני ישראל ממצרים (שמות ג-יא), וברש"י מה זכו ישראל שיעשה להם נס ואוציאם ממצרים ע"ש. ורק ה' בעצמו ידע עומק פנימיותם שראויים הם לגאולה, והגם דמה נשתנו אלו מאלו, מכל מקום וירא אלקים את בני ישראל וידע אלקים (ב-כה), ובתרגום יונתן וגלי קדמוי ית תיובתא דעבדו בטומרא דלא ידעו אינש בחבריה ע"ש.

וכמו כן בנדבות המשכן, אשר רק תוכו יוכל להמשיך השראת למטה, ולא חומר הגס של עצים ואבנים, אין מי שיוכל לפסוק שאהבה כזו מבנות ירושלים ראויה היא להשראת השכינה, כי לפי השגתנו ומכל שכן לפי השגת

וזהו שאמר שלמה המלך אחר שגמר בנין בית המקדש, ה' אמר לשכון בערפל, שאין ה' שוכן בהעצים והאבנים הנגלים, בהבנין שהוא לשם ולתפארת בחיצוניותו, אלא ה' שוכן בהפנימיות מה שמוסתר מעיני כל, וה' אומר לשכון 'בערפל', ולכן 'בנה בניתי' בית זבול לך, הבנין הזה נבנה בכפל, הן בחיצוניותו והן בפנימיותו, שתוכו רצוף אהבה, ועל כן הוא מוכשר להיות לך לבית זבול, מכון לשבתך עולמים, שבההעלם שבתוכו מוכן לך לשבת שם עולמים.

ואם כן אותן הנדבות שהיה חסר מהם הפנימיות, שלא היתה תרומתם בנדבת לבם כולו לשם שמים, מתוך אהבתם למקום, לא היה זאת ראוי לבוא לבית ה', ופיגול הוא לא ירצה שישרה בו שכינתו. ולכן נאמר בעושי המשכן, לחשוב מחשבות לעשות בזהב ובכסף וגו' (שמות לא-ד), שהשיגו לדעת המחשבות של הנותנים, ולהכיר אם ראוי נדבותם לבוא בית ה'. ואותן הנדבות שהיה חסר מהם פנימיותם ולא היו ראויים, היתה זאת 'נותר', ולא היו יכולים להמשיך השראת שכינתו בזה.

והנה מה שנחסר הפנימיות מנדבתם, יכולים עוד לתקן גם להבא, כאשר אחר נתינתם שוב יתעוררו וישימו אל לבם, להגביר אהבתם לה', ליתן נדבתו מעומק קרב ולב, בלי שום פניה, אלא בלתי לה' לבדו, אז יוכשרו נדבות הללו לבוא גם הם בבית ה'. ולכן כאשר שאל משה לה' מה נעשה בנותר, מה נוכל לעשות להעלות את הנותר ההוא, שיהיו גם הם ראויים למשכן ה', ולא ידח ממנו נדח. על זה השיבו ה', שיעשה משה משכן לעדות, להעמיד בית המדרש ללמוד תורה, וכאשר יבואו שמה ללמוד, הרי המאור שבה מחזירו למוטב (פתיחתא איכ"ר ב), וקדושת התורה יעלה אותם במדריגתם באהבה ויראת ה', וממילא יתעלה נדבותם להיות ראויים בבית ה'.

ובה יובן מה שמשה רבינו לא השתתף בנדבות המשכן, כי מי עוד כמשה רבינו שהכיר גדולת הבורא ית"ש ביתר שאת מכל ברואי עולם, מהיותו בשמים ורואה כבוד גדלו ועבודת המלאכים באימה ויראה. והשיג בעומק תוכן נדבות המשכן שאין תועלת לה' בהכסף והזהב, אלא במה שתוכו רצוף אהבה. וכיון שהאיש משה עניו מאוד מכל האדם אשר על פני האדמה (במדבר יב-ג), מגודל ענותנותו לא עלה על דעתו שתוכו

המלאכים, בודאי שרחוקה היא עבודת בני אדם להמשיך על ידה שכינתו למטה, ולכן לא היה סיוע בכח בני אדם להעמידו, מפני כובדו, שאין בו חיות דקדושה, עד שגם משה לא היה יכול להעמידו, כי אין מעשה בעולם של קרוץ מחומר שיוכל לפעול כזאת, אבל הקב"ה המחשיב תעלומות לב בני אדם, ומרוב ענותנותו משפיל עצמו לקבל גם עבודה פשוטה של האדם, הוא היה צריך להשים ידו על המשכן ולהקימו, שיעיד עליו שראויה היא תוכו של המשכן להשרות בו שכינת עוזו. ומאז שהראה זאת ה', היו יכולים כולם כבר להקימו בנסיעתם.

ולענינינו שהוא גם סעודת שבע ברכות, שענין הנישואין הוא גם כן הקמת המשכן מעט, איש ואשה שזכו שכינה שרויה ביניהם, יש ללמוד מפרשת הקמת המשכן איך יש לבנות הבית ההוא. כי אין חשיבות להבית בחיצוניותו, בחדרים מפוארים, אלא הכל תלוי בתוכו, בהפנימיות של עבודת ה' שיש בהבית, וכפי מדה זו משרה ה' שכינתו בתוכה, וגם כאשר קשה לבני אדם להקימו, יש עזר מן השמים, עד שהוקם המשכן מאליו.

ואיתא במדרש (ב"ר סח-ד) מטרונה שאלה את רבי יוסי בר חלפתא, אמרה לו לכמה ימים ברא הקב"ה את עולמו, אמר לה לששת ימים כדכתיב (שמות כ"א) כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ. אמרה לו מה הוא עושה מאותה שעה ועד עכשיו. אמר לה הקב"ה יושב ומזווג זיווגים, בתו של פלוני לפלוני, אשתו של פלוני לפלוני, ממונו של פלוני לפלוני. אמרה לו ודא הוא אומנתיה, אף אני יכולה לעשות כן, כמה עבדים כמה שפחות יש לי, לשעה קלה אני יכולה לזווג. אמר לה אם קלה היא בעיניך קשה היא לפני הקב"ה כקריעת ים סוף וכו'. הקב"ה מה עושה להן, מזווגן בעל כרחן שלא בטובתן. הה"ד (תהלים סח-ו) אלקים מושיב יחידים ביתה, מוציא אסירים בכושרות. מהו בכושרות, מאן דבעי אומר שירדה, ומאן דלא בעי בכי ע"כ. וביאורו בפשיטות, כי זיווג האדם היא גזירה מן השמים גם כאשר אינם מרוצים, והקב"ה סיבות כל הסיבות

מסבב שיתרצה לזיווגו, הגם שהוא בעל כרחן שלא בטובתן. ומכל מקום יוכל האדם עצמו לעשות מזיווגו בכי או שירות, והכל תלוי לפי מה שהוא מתרצה בגזירת קונו. וכאשר מחליט שזהו זיווגו, והוא צריך להסתדר עם כל הבעיות שמתהווים, אז זיווגו שירות. ומאן דלא בעי, שלא רוצה להשלים עם המציאות, בכי.

וכמו כן יש כמה סוגי זיווגים, יש זיווג של שותפים בבית או במסחר, יש זיווג של הפועל עם בעל הבית, יש זיווג של השוכר עם המשכיר, והכל הוא בהשגחה פרטית לפי דעת עליון, אבל היאך יסתדר עם זיווגו, זה תלוי בו בעצמו, מאן דבעי אומר שירדה, ומאן דלא בעי בכי.

אך יש לומר כי 'בעי' הוא גם לשון תפלה, וכדכתיב (ישעיה כ"א-יב) אם תבעיון בעיו, והיינו שכל דבר יכולין לפעול למעלה בתפלה, כי כח התפלה עצומה עד מאד. ועל זאת יתפלל אליך כל חסיד לעת מצוא (תהלים לב-ו), זו אשה (ברכות ח.), ובימי הבחרות יש להרבות בתפלה שיזמין לו ה' זיווג הגון, ואחר כך ירבה להתפלל שיהא ביניהם אהבה אחוה ושלוש וריעות, ויוכלו לבנות בית נאמן בישראל ביחד על מי מנוחות. ומאן ד'בעי' אומר שירדה, המרבה בתפלה זוכה לומר אחר כך שירדה, שמתקבל תפלתו, והכל מסתדר על צד היותר טוב, ומאן דלא בעי בכי, שחסר לו כח התפלה, ואין דיעותיהן שוות.

ומצינו זאת גם בהקמת המשכן, שאחר שעשו כבר ישראל כל אשר צוה ה' את משה, כתיב (ל"ט-מג) ויברך אותם משה, שהתפלל עליהם ובירכם, יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם, ויהי נועם ה' אליקינו עלינו וכו'. ולהורות נתן לבני אדם, שכאשר בונים ביתם יש להרבות בתפלה, שגם אחר שעשו כל המעשים, יזכו שתשרה שכינה במעשה ידיהם, ומאן דבעי אומר שירדה. כן יזכנו ה' לרוות מהם רוב תענוג ונחת, שהזיווג יעלה יפה יפה לבנות בית נאמן בישראל מתוך שמחה וטוב לבב.

נתנדב ע"י יודינו מוה"ר ר' משה יעקב פישער הי"ו לרגל השמחה השוריה במעונו בהולדת בתו למול טוב	נתנדב ע"י יודינו מוה"ר ר' צבי אלימלך גרינפעלד הי"ו לרגל השמחה השוריה במעונו באירוסיו בתו למול טוב	נתנדב ע"י יודינו מוה"ר ר' מנחם ברוך הי"ו לרגל השמחה השוריה במעונו בנישואיו בתו למול טוב	נתנדב ע"י יודינו מוה"ר ר' פרץ חיים ביימהאפט הי"ו לרגל השמחה השוריה במעונו באירוסיו בתו למול טוב	נתנדב ע"י יודינו מוה"ר ר' שמוחה פריעדמאן הי"ו לרגל השמחה השוריה במעונו בנישואיו בתו למול טוב
נתנדב ע"י יודינו מוה"ר ר' לייב פריינד הי"ו לרגל השמחה השוריה במעונו בתגלחת בתו למול טוב	נתנדב ע"י יודינו מוה"ר ר' מרדכי מענדלאוויטש הי"ו לרגל השמחה השוריה במעונו בהולדת בתו למול טוב	נתנדב ע"י יודינו מוה"ר ר' אביגדור בלומענפעלד הי"ו לרגל השמחה השוריה במעונו בהולדת בתו למול טוב	נתנדב ע"י יודינו מוה"ר ר' שלמה יוסף ראאב הי"ו לרגל השמחה השוריה במעונו בהולדת בתו למול טוב	נתנדב ע"י יודינו מוה"ר ר' ישראל חיים שפאון הי"ו לרגל השמחה השוריה במעונו בהולדת בתו למול טוב